

8. CENY

Cenové indexy jsou vypočítávány jako indexy **výběrové**, tj. z cen zjištěných u **vybraných reprezentantů** (zboží a služeb), sledovaných v souboru **vybraných zpravodajských jednotek**. Individuální indexy cen reprezentantů jsou agregovány do souhrnných indexů skupin reprezentantů a poté do souhrnného indexu celého souboru všech reprezentantů. Agregace se provádí formou váženého aritmetického průměru individuálních indexů; jako stálé váhy se používají strukturální ukazatele hodnoty (produkce, tržeb, obratu, nákupu, výdajů domácností apod.) jednotlivých reprezentantů nebo skupiny reprezentantů. Tyto strukturální ukazatele se stanovují z údajů základního („nultého“) období (např. roku 1999, 2005).

Cenové indexy (měsíční, čtvrtletní) jsou vypočítávány z cen šetřených za vymezené období (za měsíc kolem středu měsíce, za čtvrtletí ve 2. měsíci čtvrtletí). Roční indexy jsou vypočítávány jako aritmetický průměr indexů (u cen zemědělských výrobců jako vážený průměr) z jednotlivých měsíců (čtvrtletí) roku, vypočítaných k vybranému cenovému základu, který se po určité období považuje za stálý základ.

Cenový základ a stálé váhy pro výpočet indexů se mění zpravidla po 5 letech při komplexních revizích cenových indexů. Poslední revize byla provedena v roce 2006. Od roku 2007 jsou publikovány cenové indexy vypočítávané na vahové struktuře roku 2005. U cen výrobců jsou to tržby roku 2005, u spotřebitelských cen výdaje domácností v roce 2005. Cenovým základem je prosinec 2005 (event. rok 2005).

K zajištění návaznosti a srovnatelnosti časových řad cenových indexů jsou cca v pětiletých intervalech při revizích cenových indexů prováděny přepočty indexů na aktuálních strukturách k novým cenovým základům.

Jednotlivé cenové indexy výrobců používají Standardní klasifikaci produkce (SKP), která navazuje na klasifikaci OKEČ. U spotřebitelských cen byla zavedena platná mezinárodní klasifikace konečné spotřeby domácností (COICOP) – viz přehled platných statistických klasifikací v úvodu publikace. Indexy cen vývozu a dovozu jsou konstruovány podle Harmonizovaného systému (mezinárodní klasifikace zboží), dále jsou přepočteny v členění podle klasifikace SITC (standardní mezinárodní obchodní klasifikace publikovaná OSN). Zavedeny byly další cenové základy – průměr roku 2000 a 2005.

Poznámky k tabulkám

Tab. 8-1. Indexy cen výrobců a indexy spotřebitelských cen

Index cen zemědělských výrobců

Index cen zemědělských výrobců je vypočítáván měsíčně z nominálních cen vybraných výrobků. Ceny zemědělských výrobců se zjišťují na 95 základních zemědělských výrobcích (62 rostlinných, včetně ovoce a zeleniny a 33 živočišných) u cca 500 vybraných výrobců v zemědělství. Zjišťovány jsou realizační ceny vybraných výrobků (spadajících do oddílů 01 a 05 SKP), určených výhradně pro vnitřní trh. Ceny jsou očištěny od daně z přidané hodnoty. Průměrné ceny sledovaných výrobků se vypočítávají prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých výrobců.

Pro výpočet individuálních, skupinových indexů a úhrnného indexu cen je stanoveno stálé váhové schéma, které vychází ze struktury tržeb za produkci a množství zemědělských výrobků v jednotlivých měsících roku 2005. Průměrné roční indexy jsou počítány na samostatném stálém váhovém schématu, sestaveném na základě údajů o tržbách výrobků a množství (a jejich agregátů) za rok 2005 celkem. Cenovým základem indexů je průměr roku 2005.

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství je od roku 2002 počítán v souladu s metodikou Eurostatu. Tento způsob výpočtu je založen na kombinovaném indexu cen, který je

složen z indexu cen „Výrobků a služeb běžně spotřebovávaných v zemědělství“ a indexu cen „Výrobků a služeb přispívajících do zemědělských investic“.

Za cenový základ byl použit rok 2005, váhové schéma odpovídá struktuře nákladů v zemědělství v roce 2005.

Index cen v lesnictví – surové dříví

Index cen surového dříví je počítán od roku 2007 čtvrtletně z cen zjišťovaných na základě čtvrtletního státního statistického výkazu.

Od 1. 1. 2007 jsou ceny v lesnictví zjišťovány na 18 základních listnatých a 19 jehličnatých sortimentech surového dříví. Ceny jsou šetřeny u cca 120 zpravodajských jednotek. Šetřenými cenami jsou realizační, smluvní ceny (bez vlastní spotřeby) za dodávky určené pro vnitřní trh.

Průměrné ceny sledovaných výrobků se vypočítávají prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých výrobců dřeva. Váhové podíly byly stanoveny jak pro výrobky, tak jejich agregáty na základě údajů o tržbách za rok 2005. Cenovým základem indexu je průměr roku 2005.

Od roku 2005 byla změněna metodika sledování cen surového dříví podle „Doporučených pravidel pro měření a třídění dříví v ČR“.

Index cen průmyslových výrobců

Index cen průmyslových výrobců měří průměrný cenový vývoj všech průmyslových výrobků vyrobených a prodaných na domácím trhu. Za průmyslové výrobky se považují výrobky vyrobené v odvětvích sekcí C až E podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností. Index je počítán měsíčně. Vykazovaná cena je cena sjednaná mezi dodavatelem a odběratelem u výrobků určených na tuzemský trh (bez DPH, spotřební daně a bez nákladů na dopravu k zákazníkovi a nákladů s ní spojených). Období zahrnuje ceny mezi 1. až 18. kalendářním dnem sledovaného měsíce.

Stálé váhy u indexu cen průmyslových výrobců byly stanoveny na základě struktury tuzemských tržeb za rok 2005 za výrobky spadající podle Standardní klasifikace produkce do oddílů 10 až 41. V rámci zvyšování srovnatelnosti národního indexu s konceptem Evropské unie byly do sledování nově zařazeny práce a služby výrobní povahy. Zároveň byly vyřazeny všechny nevýznamné 4-místné třídy SKP s podílem nižším než 5 % na vyšší agregaci. Za základní cenové období byl zvolen prosinec 2005 a odvozeným cenovým základem rok 2005.

Schéma indexu cen průmyslových výrobců platné od roku 2008 obsahuje 4 791 reprezentantů, šetřených k 1. lednu 2008 u 1 206 zpravodajských jednotek.

Index cen stavebních prací, stavebních děl a nákladů stavební výroby

Index cen stavebních prací je počítán čtvrtletně na základě cen vykazovaných ve státních statistických výkazech.

V roce 2008 výkaz obsahoval 141 cenových reprezentantů. Zpravodajská síť byla stanovena záměrným výběrem cca 750 respondentů všech velikostních kategorií a různých právních forem, doplněných některými specializovanými montážními podniky se zaměřením na montáže vzduchotechniky, výtahů a ocelových konstrukcí.

Čtvrtletně vykazované ceny (realizované v prostředním měsíci čtvrtletí) jsou cenami dohodnutými mezi dodavatelem a odběratelem za jednotku stavební práce, provedené vlastními pracovníky zpravodajské jednotky na území ČR. Ceny obsahují, kromě materiálu nutného pro provedení práce, i veškeré další náklady nutné k realizaci sledované činnosti, bez nákladů na zařízení staveniště a daně z přidané hodnoty.

Zjištěné ceny jsou aritmeticky průměrovány. Základem výpočtu indexu cen jsou prosté individuální indexy cen jednotlivých reprezentantů.

Pro klasifikaci cen a cenových indexů stavebních prací se používá Standardní klasifikace produkce (oddíl 45), klasifikací stavebních děl je CZ-CC.

V průběhu roku 2006 proběhla revize cenových indexů a od 1. čtvrtletí 2007 jsou publikovány revidované indexy počítané na základě nových revidovaných indexních schémat a váhových systémů, které vycházejí ze struktury stavební výroby roku 2005. Současně došlo i ke změně základního období, kterým je průměr roku 2005.

Schéma indexu umožňuje od roku 1995 počítat nejen index cen stavebních prací, ale také index cen stavebních děl. Od roku 2004 se sledují indexy nákladů stavební výroby a indexy cen materiálových vstupů stavebních děl; zpětně jsou dopočteny od roku 2001.

Pro indexy cen materiálových vstupů jsou vstupními hodnotami vybrané indexy materiálů, výrobků a polotovarů spotřebovávaných ve stavebnictví, které vycházejí ze šetření cen průmyslových výrobců.

Indexy nákladů stavební výroby obsahují indexy cen materiálových vstupů, mzdy pracovníků, zdravotní a sociální pojištění odváděné zaměstnavatelem, indexy vnitrostátní dopravy a index režijních nákladů.

Čtvrtletní šetření a výpočet indexu cen stavebních prací a cen stavebních děl je doplňován měsíčními odhady vývoje cen stavebních prací. Odhady měsíčního vývoje cen se vždy po uplynutí čtvrtletí (45. den) zpětně zpřesňují podle výsledků přímého čtvrtletního šetření cen. Pro odhady vývoje cen stavebních prací byl zvolen cenový základ průměr roku 2005.

Index cen tržních služeb

Úhrnný index cen tržních služeb se vypočítává v návaznosti na ostatní cenové indexy. Zahrnuje následující okruhy indexů cen tržních služeb v podnikatelské sféře (služby poskytované vzájemně mezi podnikatelskými subjekty): **index cen nákladní dopravy a skladování, index cen služeb pošt a telekomunikací, peněžnictví, pojišťovnictví, podnikatelských služeb a služeb v oblasti nemovitostí a pronájmu a index cen stočného** (index cen vodného, který je šetřen společným statistickým výkazem, je agregován do indexu cen průmyslových výrobců – viz klasifikace SKP).

Ceny tržních služeb, které jsou agregovány v úhrnný cenový index, zahrnují vybrané služby obsažené v SKP a OKEČ v oddílech: 60, 61, 62, 64, 65, 66, 70, 71, 72, 74 a 90. Zjišťování, která se provádějí prostřednictvím státních statistických výkazů, jsou zaměřena výhradně na oblast podnikatelské sféry.

Pro výpočet individuálních, skupinových indexů a úhrnného indexu cen je určeno stálé váhové schéma, stanovené na základě struktury tržeb za rok 2005. Základním cenovým obdobím je průměr roku 2005.

Stálou vahou úhrnného indexu je souhrn vah za jednotlivě uváděné okruhy služeb za rok 2005.

Index cen nákladní dopravy a skladování

Index cen nákladní dopravy celkem je počítán měsíčně na základě údajů zjišťovaných u vybraných zpravodajských jednotek. Ceny jsou sledovány na stálých reprezentantech (20 reprezentantů u Českých drah, a. s., po 15 reprezentantech u cca 50 vybraných respondentů). Jedná se o realizační smluvní ceny určené pro vnitřní trh. Celkový index nákladní dopravy obsahuje indexy za dopravu železniční, silniční (vnitrostátní a mezinárodní), potrubní (ropovod i plynovod), říční a leteckou. Od roku 2005 se sleduje nově index cen manipulace s nákladem a skladování (5 reprezentantů u cca 10 respondentů).

Index cen služeb pošt a telekomunikací

Index cen služeb pošt a telekomunikací je počítán měsíčně z cen zjišťovaných u 11 vybraných zpravodajských jednotek. Ceny pro výpočet indexu cen služeb pošt a telekomunikací jsou sledovány celkem na 51 vybraných reprezentantech (zařazených do oddílu 64 SKP). Ceny těchto výkonů se zjišťují bez daně z přidané hodnoty. Jsou zjišťovány jak realizační, smluvní ceny (bez vlastní spotřeby), tak ceny centrálně regulované. Jedná se o ceny služeb (výkonů) určených pro tuzemský trh. Celkový index zahrnuje indexy za poštovní služby, datové služby a služby přenosu informací,

ostatní telekomunikační služby a od roku 2005 nově index kurýrních služeb.

Index cen peněžnictví

Index cen peněžnictví je počítán měsíčně na základě údajů zjišťovaných u vybraných čtyř zpravodajských jednotek peněžního zprostředkování z okruhu bankovní sféry. Současně jsou měsíčně zjišťovány ceny tzv. ostatního finančního zprostředkování (finanční leasing) u vybraných čtyř největších leasingových společností.

Zjišťování cen u peněžního zprostředkování je zaměřeno pouze na ceny vybraných bankovních služeb (poskytované komerčními bankami podnikatelským subjektům). Ceny služeb finančního leasingu jsou sledovány na třech vybraných reprezentantech leasingu, poskytovaného podnikatelské sféře. Za cenu leasingu je považován leasingový koeficient, k jehož výpočtu jsou používány ceny bez daně z přidané hodnoty.

Index cen pojišťovnictví

Index cen pojišťovnictví je počítán měsíčně na základě údajů zjišťovaných u vybraných zpravodajských jednotek (pro zjišťování bylo vybráno pět největších pojišťoven působících na vnitřním trhu).

Index cen obsahuje 15 vybraných reprezentantů v oblastech pojištění majetku ze sféry tzv. malých a středních rizik proti požáru a odcizení, pojištění motorových vozidel (osobních a užitkových) a zemědělské produkce (zemědělské produkty a zvířata).

Za cenu je považováno pojistné daného reprezentanta, které je vypočítáno ze sazeb pojišťoven (v % nebo ‰) a pojistné částky pojišťovaného majetku.

Index cen podnikatelských služeb a služeb v oblasti nemovitostí a pronájmu

Zjišťování cen vybraných služeb se provádí měsíčně u cca 450 vybraných zpravodajských jednotek poskytujících tržní služby v tuzemsku, které jsou určeny převážně pro podnikatele.

Do šetření jsou zahrnuty ceny služeb klasifikovaných v SKP v oddílech 70 – Služby v oblasti nemovitostí, 71 – Pronájem strojů a přístrojů bez obsluhy, pronájem výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost 72 – Služby v oblasti výpočetní techniky; opravy a údržba kancelářských strojů a počítačů a 74 – Ostatní podnikatelské služby; z oddílu 74 jsou do šetření zahrnuty daňové poradenství, účetnictví, auditorské služby, architektonické a inženýrské služby, reklamní činnosti, pátrací a ochranné služby, čištění budov, překladatelské služby, veletržní a výstavní služby.

Indexy cen vodného (pitné vody) a stočného (odkanalizované vody)

Měsíční zjišťování cen pitné a odkanalizované vody slouží pro výpočet indexu cen vodného a stočného. Jedná se o realizační, smluvní ceny očištěné od daně z přidané hodnoty určené pro vnitřní trh. Ceny se zjišťují u vybraných vodohospodářských organizací.

Index cen vodného (pitné vody) je součástí indexu cen průmyslových výrobců, proto není uváděn samostatně.

Index cen vývozu a dovozu

Index cen vývozu a dovozu je počítán za ČR od roku 1993. Ve váhovém schématu je nyní zařazeno cca 1 750 vybraných reprezentantů za vývoz a 1 650 reprezentantů za dovoz, kteří se významně podílejí na objemu realizace jednotlivých významnějších skupin zahraničního obchodu. Cenovým základem indexu jsou průměrné ceny roku 2005. V rámci revize v roce 2006 byly u cen vývozu a dovozu nově spočteny cenové indexy zpětně za období leden 2005 až prosinec 2006, původně publikované indexy za tyto roky pozbyly platnosti.

Ceny se zjišťují měsíčně u cca 520 vybraných zpravodajských jednotek za vývoz a cca 480 pro dovoz. Při vývozu se sledují ceny Fco hranice ČR, při dovozu ceny fakturované zahraničním

dodavatelem. Pokud se s cenovým reprezentantem obchoduje v několika zemích, uvádějí zpravodajské jednotky průměrné ceny jako vážený aritmetický průměr z cen docilovaných při významnějších obchodních transakcích (vážených množstvím výrobků ve fyzických jednotkách). Ceny jsou přepočteny na Kč příslušným průměrným měsíčním měnovým kurzem ČNB a sledují se bez cla a daně z přidané hodnoty a spotřební daně.

Index světových cen průmyslových surovin a potravin (ČSÚ)

Index světových cen průmyslových surovin a potravin ČSÚ je počítán na základě burzovních záznamů o průměrných cenách vybraných komodit v těch měnách, ve kterých jsou kótovány na světových burzách.

Od ledna 2007 jsou publikovány cenové indexy na struktuře dovozu vybraných komodit průmyslových surovin a potravin za rok 2005. Údaje o světových cenách jsou čerpány z denních burzovních záznamů, uváděných ČTK na internetu, z pramenů agentury Reuters, uváděných v Hospodářských novinách a z denních zpráv v Handelsblattu. Cenové informace, tvořící základ pro výpočet jednoduchých indexů cen komodit (celkem 30 vybraných položek) a agregátních indexů komoditních skupin (7 hlavních agregátních skupin), jsou průměrnými cenami příslušných komodit, přičemž u světových cen tvoří tuto průměrnou cenu burzovní záznamy sledovaného zboží, obchodovatelného v příslušných jakostech, množství a uzančních podmínkách. V rámci revize v roce 2006 byly u světových cen nově spočteny cenové indexy za období leden 2005 až prosinec 2006, původně publikované indexy za tyto roky tak pozbyly platnosti.

Index spotřebitelských cen

Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Podrobné spotřební koše jsou popsány v publikaci ČSÚ „Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů), Revize 2005“, která je umístěna na webových stránkách ČSÚ.

Spotřební koš obsahuje cca 700 konkrétních výrobků a služeb (reprezentantů) podle klasifikace CZ-COICOP, která vychází z mezinárodní klasifikace podle účelu COICOP (*Classification of Individual Consumption by Purpose*). Váhy základního období pro výpočet skupinových a úhrnných indexů vycházejí ze struktury výdajů domácností podle výsledků statistiky rodinných účtů za rok 2005.

Základním cenovým obdobím jsou průměrné ceny z prosince 2005 a odvozeným základem rok 2005.

Spotřebitelské ceny jsou šetřeny měsíčně ve vybrané zpravodajské síti prodejen a provozoven (cca 10 000) ve vybraných okresech České republiky a Hl. m. Praze pracovníky Českého statistického úřadu.

Tab. 8-2. Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP)

Harmonizované indexy spotřebitelských cen (HICPs) v Evropské unii vznikly jako reakce na potřebu vytvořit srovnatelné indexy spotřebitelských cen, aby bylo možné změřit trendy inflace členských států EU jako kritérium vstupu do Evropské měnové unie.

Mezi strukturou spotřebního koše národního indexu spotřebitelských cen ČR a strukturou spotřebního koše HICP jsou určité rozdíly. Ve váhách HICP jsou zahrnuty tržby za nákupy cizinců na území České republiky, ale není v něm zahrnuto hypotetické nájemné na rozdíl od národního indexu spotřebitelských cen, kde tržby za nákupy cizinců zahrnuty nejsou, ale je zde zahrnuto hypotetické nájemné.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen užívá řetězových vah, které jsou obměňovány každoročně v prosinci. Zdrojem aktualizace jsou data národních účtů (konečná peněžní spotřeba domácností). Cenovým základem indexu je průměr roku 2005.

Tab. 8-3. Indexy cen průmyslových výrobců ve vybraných oddílech, skupinách a třídách Standardní klasifikace produkce (SKP)

V členění podle klasifikace SKP jsou uvedeny vybrané skupiny vymezené 3. stupněm SKP, v některých případech pododdíly vymezené 2. stupněm SKP.

Tab. 8-6. Ceny vybraných druhů zemědělských výrobků

Současný systém statistického zjišťování platí od roku 1991. Ceny se sledují v síti vybraných zemědělských výrobců. Jsou to převážně nominální ceny vybraných zemědělských výrobků podle hlavních (specifikovaných) jakostí. Ceny zeleniny a ovoce jsou zjišťovány pouze za I. jakost. Vykázaná cena je prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých významných kontraktů, které byly realizovány v období kolem středu sledovaného měsíce.

Tab. 8-7. Ceny vybraných sortimentů surového dříví

Jsou uváděny průměrné ceny vybraných výrobků (sortimentů) surového dříví z čtvrtletního cenového zjišťování. Ceny jsou počítány prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých obchodních případů, realizovaných za celé období sledovaného čtvrtletí. Od roku 2007 byla provedena změna ve výběru reprezentantů.

Tab. 8-8. Spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb

Spotřebitelské ceny vybraných cenových reprezentantů jsou průměrné spotřebitelské ceny za Českou republiku v prosinci každého roku, které mají charakter průměrných hodnot jednotlivých variet příslušného reprezentanta. Jejich uspořádání v legendě vychází ze struktury spotřebního koše platného od roku 2007.

Tab. 8-9. Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb

Skupinové indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v členění vymezeném 3. stupněm klasifikace CZ-COICOP.

Tab. 8-10. Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb podle vybraných sociálních skupin domácností v roce 2008

Indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v rozsahu 12 oddílů klasifikace CZ-COICOP a v členění kromě úhrnu na 2 sociální skupiny (domácnosti zaměstnanců a domácnosti důchodců).

Tab. 8-11. Indexy cen vybraných druhů nemovitostí

Zdrojem dat jsou přiznání k dani z převodu nemovitostí z databáze finančních úřadů. Cenový index je podílem dvou průměrných jednotkových kupních cen (u rodinných domů v Kč/m³, u stavebních pozemků v Kč/m²) ze dvou různých časových období. Ze seznamu druhů nemovitostí, které zdrojová databáze nabízí, byly vybrány ty, pro které existuje dostatečný počet cenových údajů.

Cenovým a indexním bazickým obdobím pro konstrukci indexu byl vybrán rok 2005. V roce 2008 proběhla revize indexů cen nemovitostí, v rámci níž byly vytvořeny nové realističtější váhové struktury pro všechny sledované druhy nemovitostí. Váhy u stavebních pozemků jsou stanoveny na základě relativních podílů součtů absolutních odhadních cen nemovitostí spadajících do daných kategorií za roky 2004–2006 (pro větší robustnost vah). Váhy u rodinných domů jsou řešeny kompromisně – kombinací výstupů ze součtů absolutních odhadních cen a údajů ze SLDB o počtech rodinných domů

Údaje v tabulkách jsou plně srovnatelné s údaji publikovanými ve statistických ročenkách předchozích let.

* * *

Podrobnější informace o indexech cen výrobců, spotřebitelských cen a cen zahraničního obchodu lze získat v dalších publikacích ČSÚ vydávaných podle Edičního plánu na rok 2009 v tematické skupině 7 – CENY,

v podskupině 70 – Ceny výrobců:

– 7001-09 „Indexy cen stavebních prací, stavebních děl a nákladů stavební výroby“ – únor 2010

– 7004-09 „Indexy cen průmyslových výrobců“ – únor 2010

– 7005-09 „Indexy cen zemědělských výrobců“ – leden 2010

– 7008-09 „Indexy cen tržních služeb v produkční sféře“ – leden 2010

– 7009-09 „Ceny sledovaných druhů nemovitostí“ – prosinec 2009

v podskupině 71 – Spotřebitelské ceny:

– 7101-09 „Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) – základní členění“ – měsíčně 10. kalendářní den

– 7103-09 „Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) – podrobné členění“ – leden 2010

v podskupině 72 – Ceny zahraničního obchodu:

– 7201-09 „Indexy cen vývozu a dovozu v ČR“ – únor 2010

Další údaje jsou zveřejňovány na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

– http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/ceny_inflace